

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrto leta 60 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrto leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inzerate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 19. julija 1895.

Politiški oddelek.

Volilna reforma

ne bode več zginila z dnevnega reda, dokler se povoljno ne reši. Sedanje začasno ministerstvo se pač ne bode pečalo s tem vprašanjem, a tisto, ki pride za njim, se mu pa več izogniti ne bode moglo. Mi smo že večkrat pisali o tem in povedali, da je po našem mnenju jedino Taaffejev volilni načrt primeren za sedanje razmere. Prav lahko je mogoče, da bodo stranke prisiljene poseči po njem.

Pa tudi drugi slovenski listi so se že bavili s tem vprašanjem. Poslednji „Mir“ je priobčil neki svoj volilen načrt, o katerem misli, da bi bil jako primeren. Po mnenju tega lista je njegov načrt zaradi tega dober, ker je čisto priprost in zatorej toliko lažje izpeljiv. Predno spregovorimo o tem načrtu, hočemo ga tukaj podati svojim čitateljem. Slove namreč tako le:

„I. Volilne kurije se vse odpravijo; volilna predprava graščakov in kupčijskih zbornic preneha, jenja tudi razloček med mestnimi in kmetскими volilci.

II. Vsa država se razdeli v volilne okraje, katerih vsaki šteje od 60.000 do 70.000 stanovalcev brez ozira na to, ali so kmetovalci, ali mestjani, ali graščaki. Volilni okraji se sestavijo iz zemljepisno blizu skupaj ležečih sodnijskih okrajev, tako da volijo kmetovalci, mestjani in tržani skupaj enega poslanca za svojo dolino, z njimi volijo tudi v tem okraju stanujoči grajščaki. Vendar veljajo sledeče določbe:

a) V deželah z mešanim prebivalstvom naj se volilni okraji tako sestavijo, da bo v enem in istem volilnem okraju kar mogoče le ena narodnost zastopana. Pri sestavi takih narodno enoličnih volilnih okrajev se še na geografično lego ni treba ozirati, kjer to ni lahko mogoče.

b) V velikih mestih, ki volijo po več poslancev, se predmestja ne smejo zvezati s sosednimi kmetскими obci-

namí, ampak narediti se imajo volilni okraji iz samih mestjanov, samo zadnji okraj, ako za se ni zadosti velik, se priklopi sosednim kmetским občinam.

III. Volilno pravico ima vsak polnoletni moški, ki je Avstrijanec, ni v kazni in ne živi od miloščine. Volilna pravica pa ni enaka:

a) samski moški, ki plačujejo direktnega davka, imajo po en glas;

b) oženjeni moški imajo po dva glasa;

c) kdor plača vsaj 5 gld. direktnega cesarskega davka, ima tri glasove;

d) kdor plača vsaj 20 gld. direktnega cesarskega (državnega) davka, ima štiri glase;

e) kdor plača več ko 100 gld. direktnega cesarskega davka, ima pet glasov.“

Priznati moramo, da je načrt jako priprost. Posebne duhovitosti ne bilo potreba. Opira se popolnoma na načelo, „človek toliko velja, kolikor plača“. Da se je „Mir“ poprijel popolnoma kapitalističnega načela, je nam le dokaz, kako globoko so se kapitalistični nazori vsadili sedanjí generaciji sploh.

Mi ne dolžimo „Mirovega“ urednika, da je kdo ve kak zagovornik velekapitalistov, on le temu pritrjuje, kar mnogi drugi trde. Vidi se mu pa tudi, da ima grozen strah pred socijalnimi demokrati. Mi pač nimamo tega strahu. V Avstriji pač ni toliko delavcev, da bi se bilo bati, da pridejo socijalni demokratje v večini v zbor, vsaj še v Nemčiji in Franciji, ki sta industrijski državi, ne morejo socijalisti priti do večine. Sicer se pa sploh svet preveč boji socijalnih demokratov. Ko bi tudi prišli kje v večino, bi gotovo vsega ne prevrnili. Stranke, ki pridejo na vlado, postanejo krotkejše in poleg tega bi se pa takoj prepričali, da stvar ni tako lahka kakor si jo kdo misli. Marsikateré socijalne reforme se bodo pa tako morale izvesti.

Sicer pa mislimo, da bi že popolnoma zadoščalo, če nekateri volilci, ki so oženjeni ali ki davek plačujejo imajo po dva glasa, po tri ali celo pet glasov jednemu volilci je preveč. Tisti, ki morda 100 gld. davka plača,

ni nič bolj dober državljani, kakor tisti, ki ga plačuje le 5 gld. Če imajo nekateri državljani po dva glas, je absolutno nemogoče, da bi kedaj delavci dobili večino.

Sicer pa moramo reči, da bi se reklo le delavce za nos voditi, ko bi se jim dala sicer volilna pravica, a ob enem pa volilna pravica nasprotnikov tako povečala, da bi ne mogli spraviti nobenega svojega kandidata v parlament. Volilna pravica jim bode še le tedaj kaj koristila, ako spravijo koga v zbor, da bode ondu zagovarjal njih težnje in branil njih nazore. Zato pa rečemo, da s tako volilno reformo, kot jo „Mir“ priporoča, bi se začejala največja nevolja mej delavci.

Pa tudi v narodnem oziru bi ne bilo posebno dobro, ko bi tisti, ki plačujejo po 100 gld. davka, imeli kar po pet glasov. Taki ljudje so na Koroškem in Štajarskem le prevečkrat naši narodni nasprotniki. Posebno po mestih bi s tako volilno reformo dali nasprotnikom v roke močno orožje.

Sicer pa ta načrt ni tako lahko izpeljiv, kakor to misli „Mir“. Kolikor mi poznamo sedanji državni zbor, moramo reči, da pri vsej svoji priprostosti iz tega načrta ni prav nobenega upanja, da bi se dobila večina za tako volilno reformo. Mi ne vemo, če se je urednik „Mirov“ dosti pečal z avstrijskimi vprašanji, a mislimo pa vendar, da kot dobremu politiku ni neznan zakon z 2. aprila 1873. št. 40 drž. zak. Po tem zakonu spadajo razne stvari, katere bi se premenile po načrtu, katerega priporoča „Mir“, mej ustavne določbe, ki se ne morejo preminjati brez dvetretjinske večine. Tako se brez take večine ne dajo kar pomesti sedanje volilne kurije.

Veleposestniki, zastopniki trgovskih zbornic, pa tudi mnogi mestni zlasti liberalni poslanci, bi gotovo ne glasovali za tak volilni načrt in s tem bi že bil pokopan.

Sedaj je mogoča v Avstriji le volilna reforma, ki se ne dotika sedanjih volilnih kurij, temveč le razširja volilno pravico v mejah teh kurij. Vse druge je za sedaj neizvedljivo.

„Mir“ posebno navaja, da je treba delati na to, da bode kmet bolj zastopan in to se nadeja, da bi se doseglo z njegovim volilnim načrtom. Celovski slovenski list ima popolnoma prav v tem oziru, a na drugi strani pa dober politik le kaj tacega predlaga, kar ve, da je izvedljivo. „Mirov“ načrt pa v tem oziru spominja na načrt volilnega reda nekaterih konservativcev, ki so hoteli pomnožiti mandate kmetskih občin za toliko, kolikor bi se delavski kuriji dovolilo poslancev. Gospodje so prav dobro mislili, a to so prezrli, da odločitev ni v njih rokah. Za tako premeno volilnega reda je treba dveh tretjin v državnem zboru in teh pa brez levece ni dobiti. Ravno tako bi „Mirov“ načrt, če bi ga kdo predlagal v zbornici, se razbil ob trde buče levičarjev in veleposestnikov.

Za sedaj se na povečanje zastopništva kmetskega stanu še ne da misliti, temveč poprej je treba razširiti volilno pravico v sedanjih skupinah. Še le, ko potem dobimo drugačen državni zbor, bomo mogli misliti na daljše premene v prid kmetskemu stanu. Se pač ne da vresni-

čiti, kar bi si kdo želel. Ko bi volilna reforma bila tako lahka stvar, kakor si nekateri mislijo, bi se ob njo ne bila razbila koalicija.

Štefan Stambulov.

V ponedeljek zvečer se je zgodilo v Sredci grozno hudodelstvo. Zvečer ob osmih peljal se je iz unijonskega kluba domov bivši bolgarski ministerski predsednik Štefan Nikolov Stambulov s svojim prijateljem Petkovem. Dvesto korakov od njegove hiše je nekdo z revolverjem ustrelil na voz. Štefan Stambulov in Petkov sta skočila z voza, a tu so jih napali štirje morilci in Stambulova grozno razmesarili, zlasti po glavi in rokah, potem pa zbežali.

Stambulova so potem strašno razmesarjenega prenesli v njegovo stanovanje. Zdravniki so mu morali odrezati obe roki in dolgo se ni zavedel. Imenoval je štiri osebe za morilce, mej njimi nekega Tufedžijeva, kateri je tudi na sumu, da je umoril ob svojem času bolgarskega zastopnika Vulkovića v Carigradu. Vlada je bila dala zapreti štiri obdolžence, a jih je takoj tri izpustila, ker so baje dokazali, da so tedaj bili drugje.

Kaj je povod umoru, se danes ne ve. Od vladne strani se zatrjuje, da je to osebno maščevanje, dočim drugi z veliko odločnostjo zatrjujejo, da je to umor političen in da so ž njim v zvezi celo osebe, ki vladajo sedaj v Bolgariji. Danes soditi o tem ni mogoče, ker ne vemo, koliko je resnice, kar poročajo razni listi, kaj pa le domišljija.

Poroča se marsikaj čudnega. Tako so žandarji bežali, ko so razbojniki napali Stambulova. Stambulova služabnik je tekkel za razbojniki z revolverjem, a ga je prišla policija in mu izvila revolver, dočim je pustila uteči razbojnike. Ko je sluga to policiji očitil, ga je policijski stotnik Morsov vsekali s sabljo. Potem so slugo odpeljali v zapor.

Sestra Stambulova, vdova generala Mutkurova, se je tedaj peljala domu in se je bridko zjokala, ko je videla razmesarjenega brata. Soproga njegova se je močno prestrašila, ko se je pripeljala domu. Policija je hitro obstopila Stambulovo hišo, da bi ne bila nikogar notri pustila, a Stambulova soproga jih je jela zmerjati, da hočejo sedaj odganjati prijatelje, dočim ga poprej niso hoteli varovati pred sovražniki. Tako pravi jedno poročilo, drugo pa pravi, da Stambulova soproge niti v Sredci ta dan bilo ni. Prišli so diplomatični zastopniki poprašati, kako je s Stambulovom, od ministrov pa nobeden. Stambulovo glasilo „Svoboda“ dolži ministre in kneza Ferdinanda, da so krivi umora, ker ga niso pustili odpotovati v inozemstvo.

Govori se tudi, da so dva znana razbojnika izpustili iz ječe, da sta potem se udeležila napada na Stambulova. Stambulov je baje že protestoval poprej, da se taki ljudje izpuščajo iz ječe.

Zaprli so izvoščika, ki ga je vozil, ker je na sumu, da je bil sporazumljen z morilci. Ta izvoščik je v do-